

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling
- Europa investerar i landsbygdsområden

Bilaga 3

Årsrapport 2008

**Landsbygdsutvecklingsprogram
för landskapet Åland för perioden
2007-2013**

**CCI 2007FI06RPO002
C(2008) 719**

Årsrapporten godkänd vid övervakningskommitténs möte 29 maj 2009

Godkänd av förvaltningsmyndigheten 23.6.2009

1. INLEDNING.....	3
2. ÄNDRINGAR AV DE ALLMÄNNA VILLKOREN	5
3. UTVECKLINGEN AV PROGRAMMET.....	6
3.1 Axel 1	7
3.1.1 Ansökningsförfarandet	7
3.1.2 Måluppfyllelse.....	7
3.2 Axel 2	8
3.2.1 Ansökningsförfarandet år 2008.....	8
3.2.2 Anslutningsgrad	8
3.2.3 Måluppfyllelse.....	10
3.3 Axel 3	11
3.3.1 Ansökningsförfarandet	11
3.3.2 Måluppfyllelse.....	12
3.4 Axel 4	13
3.4.1 Ansökningsförfarandet	13
3.4.2 Måluppfyllelse.....	13
4. DET FINANSIELLA GENOMFÖRANDET AV PROGRAMMET	14
5. FÖRVALTNING OCH ÖVERVAKNING.....	16
5.1 Förvaltning	16
5.1.1 Nationella bestämmelser	16
5.1.2 Stödhanteringssystem.....	18
5.2 Övervakning.....	19
5.2.1 Löpande övervakning.....	19
5.2.2 Övervakningskommittén	19
5.3 Sammanfattning av större problem.....	21
5.4 Användning av tekniskt stöd	21
5.5 Åtgärder vidtagna för att se till att programmet ges offentlighet.....	23
6. SAMMANFATTNING AV PÅGÅENDE UTVÄRDERING.....	24
7. ÖVERENSSTÄMMELSE MED GEMENSKAPSPOLITIK	26
8. LANDSBYGDSNÄTVERK	28

Bilagor: Bilaga 1 Tabell måluppfyllelse
Bilaga 2a-b Indikatorstabeller

1. INLEDNING

Ålands landskapsregering har i enlighet med gemenskapens strategiska riktlinjer för landsbygdsutvecklingen, den nationella strategiska referensramen och Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) utarbetat ett **Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland för perioden 2007-2013**.

Landsbygdsutvecklingsprogrammet godkändes av EU:s landsbygdskommitté den 19 december 2007 och officiellt av Europeiska Gemenskapernas Kommission den 15 februari 2008 K(2008) 719.

Den totala finansieringsramen i programmet är i enlighet med det godkända beslutet i februari 2008 beräknad till 84,455 MEURO för hela programperioden 2007-2013. Europeiska jordbruksfondens andel uppgår till 17,479 MEURO och andelen från Ålands landskapsregering uppgår till 39,464 MEURO. Den privata finansieringens andel beräknas uppgå till 27,512 MEURO.

Ålands landskapsregering har i programmet satt som övergripande målsättning att landsbygden och skärgården skall bibehålla sin dragningskraft som bosättnings- och företagsort trots strukturförändringar och omställningar inom det traditionella lantbruket samtidigt som landskapsbilden skall bibehålla de traditionella drag som den mångåriga hävden skapat. Landskapsregeringen anser att lantbruksproduktionen i kombination med livsmedelsförädlingen också i fortsättningen kommer att vara en basnäring på landsbygden i kombination med utvecklande av diversifierat landsbygdsföretagande varför målsättningen är att lantbruksproduktionen skall utveckla en hög konkurrenskraft i enlighet med de givna förutsättningarna baserad på hög effektivitet, hög produktivitet, hög kvalitet och hållbart utnyttjande av naturtillgångar.

För att uppnå detta har landskapsregeringen beslutat genomföra åtgärder från alla de fyra axlar som beskrivs i Rådets förordning om stöd för landsbygdsutveckling. Utgående från analysen har det konstaterats att det finns ett tydligt behov av att utveckla företagande och konkurrenskraften i allmänhet på landsbygden, att bevara och förbättra de miljömässiga betingelserna samt stärka landsbygdens utvecklingsmöjligheter och attraktionsvärde i ett brett perspektiv.

Landsbygdsutvecklingsprogrammet omfattar följande fyra axlar och åtgärdsområden inklusive tekniskt stöd:

Axel 1 omfattar följande åtgärder:

- **Yrkesutbildning och information** bl.a. spridning av vetenskaplig kunskap och innovativa metoder, som riktar sig till personer verksamma inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbruksektorerna som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 20 rubrik a underrubrik i, artikel 21
- **Startstöd för unga jordbrukare** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 20 rubrik a och underrubrik ii och artikel 22
- **Modernisering av jordbruksföretag** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 20 rubrik b och underrubrik i och artikel 26

- **Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 20 rubrik b och underrubrik iii och artikel 28
- **Samarbete om utveckling av nya produkter, processer och tekniker inom jordbruks- och livsmedelssektorn samt inom skogsbrukssektorn** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 20 rubrik b och underrubrik iv och artikel 29

Axel 2 omfattar följande åtgärder:

- **stöd för jordbrukare** i områden som inte är bergsområden men där det finns andra svårigheter (**kompensationsbidrag**) som avses i Rådets förordning (EG) 1698/2005, artikel 36 a) (ii), 93 (1) och 94 (3) och i Rådets förordning (EG) Nr. 1257/1999, artikel 13 a)
- **stöd för miljövänligt jordbruk (miljöstöd)** som avses i Rådets förordning (EG) 1698/2005, artikel 36 a iv och artikel 39
- **stöd för icke produktiva investeringar** som avses i Rådets förordning (EG) 1698/2005, artikel 36 a vi och artikel 41

Axel 3 omfattar följande åtgärder:

- **Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 a) i)
- **Etablering och utveckling av mikroföretag** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 a) ii)
- **Främjande av turismverksamhet** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 a) iii) och 55
- **Grundläggande tjänster för ekonomin och befolkningen på landsbygden** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 b) i)
- **Förnyelse och utveckling av byarna** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 b) ii)
- **Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet på landsbygden** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 b) iii)
- **Utbildning och information** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 c)
- **Kompetensutveckling och information för förberedelse och genomförande av lokala utvecklingsstrategier** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 52 d)

Axel 4 omfattar följande åtgärder:

- **Lokala utvecklingsstrategier** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 64
- **Interregionalt och transnationellt samarbete** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 63 b
- **Driva den lokala aktionsgruppen** som avses i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 63 c och 59 a-d

Tekniskt stöd omfattar bl.a. följande

- utvärderingar, administration, datasystem, informationsinsatser och kontroller.

Samtliga åtgärder tillämpas i hela landskapet Åland.

2. ÄNDRINGAR AV DE ALLMÄNNA VILLKOREN

Den ekonomiska tillväxten i Europa och Ålands närområden har mattats av under året och övergått i en allmän lågkonjunktur. Den internationella konjunkturedgången har även påverkat Åland. Den utdragna krisen i det internationella finanssystemet och den internationella ränteutvecklingen har slagit indirekt mot de åländska hushållens ekonomi. Tillväxten i hushållens ekonomi har avstannat till följd av accelererande inflation och stigande räntor.

Den ekonomiska BNP-tillväxten under 2007 är för Ålands del enligt ännu preliminära data 5,4 procentenheter. För år 2008 förutspås en sänkning med -0,8. Den åländska ekonomin är liten och känslig för utvecklingen inom sjöfart och de största bolagen vilket gör att tillväxtnivåerna kan skilja sig avsevärt från år till år. Förändringen mellan 2007 och 2008 har inte enbart med konjunktursvängningen att göra utan beror också på att de stora åländska bolagen gick ovanligt bra 2007, att inflationen var låg samma år och ovanligt hög 2008. Inflationsökningen kan härledas till allmän prisökning av livsmedel och olja men även höjning av skatter på el, bränsle och i viss mån alkohol.

Näringslivet har under de senaste 20 åren haft en positiv utveckling avseende sysselsättning. De främsta arbetsgivarna finns inom sektorerna samhällstjänster och transport inklusive sjöfarten. De i Mariehamn registrerade rederierna inom passagerartrafiken höjer antalet arbetsplatser inom samfärdseln, men endast en femtedel av sjömännen är bosatta på Åland. Branscher som finans, fastighet, IT och försäkring har sedan år 1960 haft en stark tillväxt. Industrin är i jämförelse med andra regioner småskalig. Jord- och skogsbruk, samt fiske (primärnäringarna) har haft en markant nedgång.

Jordbruket befanns sig i god konjunkturuppgång fram till hösten 2008. Priserna på råvaror hade under två år stigit kraftigt. Orsaken till de stigande priserna på jordbruksråvaror stigit är flera och kan dels delas upp i strukturella faktorer och tillfälliga faktorer. De strukturella faktorerna består av en befolkningstillväxt, ökade inkomster i tillväxtekonomier och utveckling nya. Tillfälliga faktorer i form av dåliga skördar till följd av sträng torka i Europa, ökad spekulation inom finansvärlden på råvaror, växelkursförändringar samt höga energipriser som både påverkat produktionskostnaderna samt efterfrågan på jordbruksråvaror.

Under slutet av 2008 har situationen normaliserats men de strukturella orsakerna till prishöjningar kvarstår fortsatt. Inom branschen konstateras att den kommer att få leva med en ökad prisvolatilitet för jordbruksprodukter beroende på ovanstående faktorer men kanske mest på det ökade intresset för spekulation kring råvaror. Under slutet av 2008 drabbades jordbruket och övriga landsbygden liksom övrigt näringsliv av en allmän recension till följd av den finansiella krisen som drabbade den globala ekonomin. Recensionen har lett till att efterfrågemönstret till viss del förändrats och konsumtionen av exklusivare livsmedelsprodukter minskat till förmån för konsumtion av basvaror.

Livsmedelsindustrin som på Åland är viktig inom den åländska tillverkningsindustrin (står för ca 50 % av hela tillverkningsindustrins omsättning) upplevde en stark omsättningstillväxt men som förväntas avta något under 2008. Inom branschen finns ändå en optimistisk syn och man förväntar sig en förbättring för framtiden.

Inom jordbruksnäringen har diskussionerna om hälsokontrollen av jordbrukspolitiken rönt stort intresse. Beslutet om att avskaffa mjölkvoterna år 2015 oroar många producenter och förväntas orsaka fortsatt strukturrationalisering inom produktionsgrenen. En viss oro finns inom industrin för att tillgången av råvara skall vara tillräcklig.

Åland kännetecknas fortfarande av att den sysselsatta arbetskraften är hög. Arbetslösheten har, med undantag från lågkonjunkturen i början av 1990-talet varit låg runt 2 %. Trots den allmänna konjunkturedgången har detta ännu inte under året synts nämnvärt i arbetslöshetssiffrorna. Inför 2009 förutspås ändå inom det privata näringslivet hårdare tider, bland annat med ökade lånekostnader och svårare att få lån till nya investeringar. Utöver detta förutspås en sjunkande efterfrågan i ekonomin med försvagad produktionsutveckling.

Invånarantalet ökar fortsättningsvis på Åland. Befolkningsrörelsen visar att Åland varje år sedan 1971 haft en befolkningstillväxt till följd av såväl födelseöverskott som flyttningsöverskott. Födelseöverskottet var under året 44 personer eller något större än 2007. Flyttningsöverskottet från utomeuropeiska länder ger det största överskottet (+109) med Finland på andra plats (+95) och Sverige och övriga Norden på tredje plats (+5). Vid årsskiftet 2008 uppgick invånarantalet till 27 456 en ökning på 1,1 %. Ökningstakten var också större än i Finland och Sverige.

Några större förändringar har ännu inte skett i förhållande till de socioekonomiska data som är presenterade i programmet och den swot-analys som utgör grunden för de valda program-prioriteringarna.

Inte heller har ändringar i gemenskapens politik eller den nationella politiken skett som skulle föranleda behov av ändringar i det godkända programmet. Lagstiftningsåtgärder som skulle föranleda behov av justeringar av programinnehåll i förhållande till övriga finansierings-instrument eller EU-finansierade program på Åland är inte aktuella.

3. UTVECKLINGEN AV PROGRAMMET

Under 2008 har åtgärder under programmets axlar 1-3 implementerats med undantag för enskilda åtgärder vilket närmare beskrivs under respektive axel. Implementeringen av Leaderdimensionen under axel 4 har ytterligare fördröjts under 2008.

Kommissionens regler om övergångsbestämmelser att åtaganden som ingåtts under föregående programperiod kan verkställas (utbetalas) inom det nya programmet har även under 2008 gällt jordbrukets kompensationsbidrag, miljöstöd och startstöd till unga odlare.

3.1 Axel 1

3.1.1 Ansökningsförfarandet

Under början av året har administrationen prioriterats. Förvaltande myndighet har färdigställt blanketter för ansökan, kostnadsredovisningar och uppföljning. Principer för stödberättigande utgifter har fastställts av landskapsregeringen den 24 april 2008. Under 2008 har en löpande ansökningsperiod tillämpats inom denna axel.

Under 2008 ansökte 4 unga odlare om startstöd (åtgärd 112). Av ansökningarna beviljades 3 odlare startstöd om totalt 0,120 MEURO.

Vidare beviljades 24 st projekt investeringsstöd (åtgärd 121) om totalt 1,795 MEURO varav EU finansierade 40 % eller 0,717 MEURO.

Under året godkändes ansökningar om stöd för totalt 14 utbildningstillfällen (åtgärd 111). Det beviljade stödbeloppet var totalt 0,016 MEURO. Av utbildningstillfällen genomfördes 5 under år 2008 och det totala deltagarantalet var 51 (tabell O111(1)) varav 31 st. var kvinnor (tabell O111(2)).

Ett stort projekt för att främja trädgårdsnäringen beviljades under 2007 i enlighet med åtgärd stöd för högre värde i jord och skogbruksprodukter (123). Stödet har minskat möjligheterna till beviljande av nya projekt inom åtgärden eftersom projektet upptog (99 %) av den totala anslaget för ändamålet under hela programperioden. Under 2008 har utbetalningar ännu inte verkställts.

Inget projekt har beviljats stöd för utveckling av nya produkter, processer och tekniker (124).

3.1.2 Måluppfyllelse

Målet om totalt 70 jordbruksföretag som skulle erhålla investeringsstöd per år kan inte anses uppfyllt. Sammanlagt har 17 ansökningar om finansieringsstöd beviljats under 2007-2008 (tabell G4) varav 16 under 2008. Totalt sex jordbruksföretag har erhållit finansiering (tabell O.121(2)) till 28 investeringar (insatser). Däremot har antalet stora investeringar som också kan anses ha stor betydelse för effektiviseringen av lantbruket varit större än beräknat. De disponibla medlen kan således anses använts på ett bra sätt och i enlighet med programmets intentioner.

Antalet som erhållit startstöd var endast 3 st. (tabell G4) och är inte tillräckligt. Målet om ca. 8 st. per år borde uppnås för att på sikt ha en lantbrukarkår på ca. 200 st. lantbrukare Det skulle var önskvärt att man kunde öka antalet unga lantbrukare för att bibehålla det öppna landskapet. Förändringar i stödsystemet och skattelagstiftningen kan förhoppningsvis underlätta de kapitalintensiva generationsskiftena och således öka intresset för att bli lantbrukare.

Måluppfyllelsen beträffande genomförda utbildningsdagar under hela programperioden uppgår till 7 % (tabell G3) och antalet deltagare till 12 % (tabell G3). Per år uträknat kan målet om totalt ca. 60 deltagare per år anses vara uppnått. Utfallet av resultat över antal deltagare som framgångsrikt genomgått en utbildningsåtgärd framgår ur tabell R.1(1).

Beträffande åtgärd till stöd för att stimulera förädling av jordbruksprodukter (123) är antalet finansieringsansökningar lågt (tabell o.123(4)) varvid måluppfyllelsen måste anses ringa. Eftersom projektet ännu inte är slutfört finns det inte ytterligare resultat att redovisa.

Avseende åtgärden för samarbete kring utveckling av nya produkter (124) är intresset väntat litet och där kan man nog notera att målsättningen (om 3 projekt) kanske var lite väl optimistisk. Arbetet med att öka intresset för åtgärden och att försöka få till utvecklingsprojekt kommer att intensifieras under år 2009.

3.2 Axel 2

3.2.1 Ansökningsförfarandet år 2008

Ansökan om jordbrukets miljöstöd och kompensationsbidrag gjordes på fastställda blanketter. Blanketterna för år 2008 fastställdes av landskapsregeringen den 12 mars. Sista ansökningsdagen var den 30 april. Ändringar i sättningsarealen kunde göras fram till och med den 16 juni.

Ansökningsblanketter för miljöstödet basstöd och kompensationsbidrag (blankett Å1, Å1a, Å1b, Å1c, Å2a) samt Ansökningsanvisningarna med stöd villkoren skickades per post till samtliga lantbrukare som år 2007 omfattades av ett gällande avtal om miljöstödet basstöd eller kompensationsbidrag. Ansökans basskiftesblankett (Å2a) och blanketten med basuppgifter om gårdsbruksenheten (Å1a) var förhandsifyllda. Blanketterna fanns även att hämta hos landskapsregeringen, landskapsregeringens hemsida (www.regeringen.ax) och kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter.

Ansökningsblanketter för ansökan om utbetalning av miljöstödet specialstöd för avtal som ingåtts under åren 2003, 2004, 2005 eller 2006 (blankett Å20- Å27) skickades per post till alla lantbrukare som hade ett gällande avtal per den 1 maj 2008. Uppgifterna om avtalet var förhandsifyllda. Ansökningsblanketter (Å10- Å15) för ingående av nya avtal om miljöstödet specialstöd inklusive stöd villkoren kunde hämtas från landskapsregeringen, landskapsregeringens hemsida och kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter.

3.2.2 Anslutningsgrad

Antal lantbrukare

Kompensationsbidrag (212) beviljades till totalt 523 lantbrukare (tabell O.LFA). Av dem ingick 52 lantbrukare ett nytt avtal år 2008 medan 190 lantbrukare hade ett avtal från år 2007. Det kumulativa antalet företag som fått stöd från och med år 2007 var således 242 (tabell G3). 282 lantbrukare hade fortfarande ett avtal från programperioden 2000-2006.

Den nya programperiodens miljöstöd (214) beviljades till 309 lantbrukare. Totalt godkändes 387 ansökningar (tabell G4), i antalet ingår även de ansökningar om miljöstödet specialstöd som tillhör stödåret 2007 men som godkändes under våren 2008. Samtliga lantbrukare finns

inom en region som enligt Rådets förordning (EG) nr 1257/1999, artikel 20 är ett mindre gynnat område.

På basen av avtal som ingåtts under programperioden 2000-2006 beviljades miljöstöd till 198 lantbrukare. Således beviljades miljöstöd till totalt 507 lantbrukare.

Stödet för icke produktiva investeringar (216) genomfördes inte år 2008.

Areal

Arealmässigt omfattade kompensationsbidraget 15.705 hektar (tabell o. LFA). Av denna areal var 2.081 hektar naturbeten och 13.623 hektar åkermark. Den kumulativa arealen som omfattades av den nya programperiodens kompensationsbidrag var totalt 8.356 hektar varav 6.275 hektar var åkermark och 2.081 hektar naturbeten (tabell G3). Kvar i den gamla programperiodens kompensationsbidrag fanns fortfarande 7.348 hektar.

Den nya programperiodens miljöstöd omfattade 6.661 hektar åkermark (kumulativ fysisk areal, tabell G3). Av denna areal tillkom 1.048 hektar år 2008. I den fysiska arealen ingår arealen som omfattas av miljöstödet basstöd och arealen för samtliga specialstöd förutom arealen som omfattas av ekologisk produktion. Arealen som omfattas av basstödet frivilliga åtgärder ingår i arealen för miljöstödet basstöd.

Den kumulativa totala arealen som omfattades av den nya programperiodens miljöstöd var 7.513 hektar av vilka 1.900 hektar tillkom år 2008 (tabell G3). Av denna areal omfattades 769 hektar av ekologisk produktion och 6.744 hektar av andra riktade åtgärder (tabell O.214(1)). Till andra riktade åtgärder räknas den areal som omfattas av miljöstödet basstöd förutom arealen som ingår i avtal om ekologisk produktion samt den areal som omfattas av specialstöden för prioriterade naturbeten, hävd av löväng, anläggande av skydds zoner och bevarande av ursprungsraser.

Den fysiska arealen som omfattades av avtal från programperioden 2000-2006 var 8.552 hektar (tabell O.AGRI-ENV). Till insatser för landskap/natur räknas den areal som omfattas av miljöstödet specialstöd (1.056 hektar) och till andra insatser den areal som omfattas av basstödet delprogram för konventionellt jordbruk (4.388 hektar) och delprogrammet för naturbeten förutom den naturbetesareal som ingår i avtal om prioriterade naturbeten (1.043 hektar).

Arealen som odlades ekologiskt var 2.872 hektar. Av denna areal ingick 2.065 hektar i avtal från programperioden 2000-2006 (tabell O.AGRI-ENV) och 762 hektar i avtal som ingåtts år 2008 (tabell O.214 (1)).

Stöd för bevarande av ursprungsraser beviljades för 120 djurenheter av vilka 71 ingår i avtal som ingåtts under programperioden 2007-2013 (tabell O.214 (2)) och 49 i avtal från programperioden 2000-2006 (tabell AGRI-ENV).

Antal avtal

Under året ingicks 52 nya avtal om kompensationsbidraget och 116 nya avtal inom miljöstödet (tabell G3). Av de nya avtalen inom miljöstödet omfattades 34 st. av miljöstödet basstöd och 82 av miljöstödet specialstöd av vilka 54 tillhörde stödåret 2007 då godkännandet av ansökan liksom utbetalningen av stödet kunde ske först i början av år 2008. Det kumulativa antalet avtal var 387 (tabell O.214 (1)).

Av avtalen som ingåtts under programperioden 2000-2006 var fortfarande 282 avtal om kompensationsbidrag och 197 avtal om miljöstödet basstöd i kraft.

Adderat med avtalen som ingåtts tidigare uppgick det totala antalet avtal om kompensationsbidrag således till 523. Det totala antalet avtal om miljöstöd uppgick på motsvarande sätt till 723 st.

3.2.3 Måluppfyllelse

Antal företag

Landskapsregeringens målsättning för programperioden 2007-2013 är att 580 lantbrukare skall omfattas av kompensationsbidraget och 570 lantbrukare av miljöstödet. År 2008 uppnåddes målsättningen för den nya programperiodens kompensationsbidrag till 42 % men totalt uppnåddes målsättningen till 90 % då stöd beviljades till 523 lantbrukare. Detta är 9 lantbrukare färre än året innan. Minskningen är i samma storleksklass som tidigare år.

Målsättningen som ställts för miljöstödet i slutet av programperioden uppnåddes till 54 % vilket är 6 procentenheter högre än föregående år. Den låga måluppfyllelsen beträffande miljöstödet kan förklaras med att 198 lantbrukare fortfarande omfattades av avtal från programperioden 2000-2006. I takt med att dessa avtal löper ut kommer även den slutliga målsättningen för den nya programperioden att uppnås i större grad. Målsättningen för år 2008 uppnåddes dock till 88 % vilket tyder på att övergången till den nya programperiodens miljöstöd sker i stor i enlighet med landskapsregeringens förväntningar men dock något långsammare än uppskattat.

Areal

Den arealmässiga målsättningen är att 18.000 hektar skall omfattas av kompensationsbidrag och 15.900 hektar av miljöstödet. År 2008 uppnåddes målsättningen för den nya programperiodens kompensationsbidrag till 46 % men totalt uppnåddes målsättningen till 87 % vilket är 1 procentenhet högre än föregående år. Beträffande åkermarken uppnåddes målsättningen till 105 % medan målsättningen för naturbeten endast uppnåddes till 42 %. Detta beror på att 1.988 hektar naturbeten fortfarande omfattas av den gamla programperiodens basstöd för naturbeten. I takt med att de gamla avtalen löper ut kommer även den slutliga målsättningen för den nya programperioden att uppnås i större grad. Den låga måluppfyllelsen tyder dock på att övergången till den nya programperiodens kompensationsbidrag för naturbeten sker något långsammare än uppskattat.

Målsättningen som ställts för miljöstödet i slutet av programperioden uppnåddes till 52% vilket är 15 procentenheter högre än året innan. Den relativt låga måluppfyllelsen beträffande miljöstödet kan förklaras med att 6.453 hektar fortfarande omfattades av avtal från programperioden 2000-2006. I takt med att dessa avtal löper ut kommer även den slutliga målsättningen för den nya programperioden att uppnås i större grad. Målsättningen för år 2008 uppnåddes dock till 112% vilket tyder på att övergången till den nya programperiodens miljöstöd sker i stor i enlighet med landskapsregeringens förväntningar.

Övergången till den nya programperiodens stöd för ekologisk produktion har skett snabbare än väntat. År 2008 omfattades 762 hektar av avtal som ingåtts under den nya programperioden medan målsättningen var 500 hektar. Således odlas 12 % av den åkerareal som omfattas av den nya programperiodens miljöstöd enligt ekologiska produktionsmetoder.

Stöd för ekologisk produktion beviljades totalt för 2.827 hektar vilket är 115 ha mindre än år 2007. Minskningen är dock mindre än väntat vilket tyder på att jordbrukarna har accepterat de skärpta stödvillkoren och ingått nytt avtal. På sikt torde detta leda till ett ökat utbud av ekologiska livsmedel.

Antal avtal

Målsättningen är att under programperioden ingå 920 avtal om miljöstödet. År 2008 uppgick det totala antalet avtal till 391 st varvid målsättningen uppnåddes till 42 %.

För den kontinuerliga uppföljningen av hur de enskilda åtgärderna har förverkligats i förhållande till landskapsregeringens målsättning har landskapsregeringen uppgjort fyra tabeller i vilken det verkliga utfallet registreras årligen. Tabellerna visas i bilaga 1.

Uppföljningen i tabellerna görs stödårsvis varför de avtal som tillhör stödåret 2007 men som godkänts i början av år 2008 visas under år 2007.

Konstateras kan att anslutningen till sådana åtgärder som inte fanns under programperioden 2000-2006 var fortsättningsvis låg i förhållande till målsättningen medan anslutningen till sådana åtgärder som var bekanta för lantbrukarna sedan tidigare motsvarade målsättningen i en större grad. För de åtgärder som inte förändrats från programperioden 2000-2006 har arealen som ingår i avtal som ingåtts före år 2007 inkluderats i målsättningen i programdokumentet.

3.3 Axel 3

3.3.1 Ansökningsförfarandet

Under början av året har administrationen prioriterats. Förvaltande myndighet har färdigställt blanketter för ansökan, kostnadsredovisningar och uppföljning. Principer för stödberättigande utgifter har fastställts av landskapsregeringen den 24 april 2008. Under 2008 har en löpande ansökningsperiod tillämpats inom denna axel.

I samband med revideringen av landskapsregeringens stödprinciper för handläggning och beviljande av stöd till näringslivet i oktober 2008 infördes möjlighet att ansöka om förprojekteringsstöd inom axel 3 för att förbereda och planera mera omfattande huvudprojekt. Målsättningen är att uppnå goda resultat och då är det viktigt att projekten är väl förberedda och baserade på relevanta behov. Stöd kan beviljas för inledande undersökningar såsom marknadsundersökningar, kartläggningar, kostnadsberäkningar, finansierings- och driftskalkyler, tekniska genomförbarhetsstudier etc. eller för att samordna flera aktörers deltagande i ett huvudprojekt. Planeringstiden skall normalt inte överstiga tre månaders heltidsarbete och skall förprojektering utmynna i en ansökan om finansiering till ett huvudprojekt alternativt resultat från förprojektering med motivering till varför resultatet inte lett till det planerade huvudprojektet.

Inom axel 3 administreras åtgärderna Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk (311) och Stöd för etablering och utveckling av mikroföretag (312) av näringsavdelningens allmänna byrå.

Åtgärden Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk (311) har rönt föga intresse och saknat projektansökningar. En orsak kan vara att åtgärden är relativt ny och behöver mera

marknadsföring exempelvis i samband med den information som lämnas till jordbrukarna i anslutning till ansökningsförfarandet gällande LFA och miljöstöden (axel 2). Målgruppen inom åtgärden är medlemmar av jordbrukshushåll och sammanfaller med målgruppen för axel 2.

Däremot har åtgärden stöd för etablering och utveckling av mikroföretag lockat ett flertal sökanden. Sammanlagt sju ansökningar om finansiering har godkänts om totalt 0,793 MEURO. Jordbruksfondens andel uppgår till 50 % av den offentliga finansieringen. Sex investeringsstöd till mikroföretag för byggnation av industrilokal, ridhus av internationella mått samt turistrelaterad verksamhet såsom gårdsbutik, stuguthyrningsverksamhet och konferensutrymmen har godkänts (tabell O312). Ett längre treårigt projekt har fått finansiering för att bredda inriktningen på landsbygdsföretag och starta upp nya verksamheter.

Åtgärderna Främjande av turistverksamhet (313), Grundläggande tjänster för ekonomi och befolkning på landsbygden (321), Förnyelse och utveckling av byarna (322), Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet på landsbygden (323) och Utbildning och information (331) kommer att genomföras med Leader-metoden och finansieras genom axel 4. Stöd för åtgärderna genomfördes inte under 2008 då en lokal aktionsgrupp ännu inte utsetts (se kap.3.4).

Eftersom genomförandet av Leader-dimensionen (se kapitel 3.4) kraftigt försenats beslöt landskapsregeringen dock bevilja ett tre-årigt projekt finansiering om totalt 0,149 MEURO ur åtgärd Förnyelse och utveckling av byarna (322). Projektet går ut på att utveckla näringslivet i de sex åländska skärgårdskommunerna i två delar genom marknadsföring och företagsetablering (tabell O322).

3.3.2 Måluppfyllelse

De förväntade målsättningarna inom åtgärd Etablering och utveckling av mikroföretag (312) kommer att mätas i form av antal mikroföretag som fått finansiering (15), breddade sysselsättningsmöjligheter (+5 nya jobb) och stimulerande till nyföretagande (+15).

Måluppfyllelsen i antal mikroföretag som erhållit stöd (betalningar) är 7,4 % (tabell G3). En marginell sysselsättningsökning (1 deltidsarbetsplats) har redovisats då en investering i stuguthyrningsverksamhet med konferensutrymmen är slutredovisad. Det finansiella genomförandet redovisas under kapitel 4. Övriga projekt inom åtgärden Etablering och utveckling av mikroföretag (312) och Förnyelse och utveckling av byarna (322) pågick ännu vid årsskiftet varför det är för tidigt att mäta och redovisa för något ytterligare om måluppfyllelsen.

De förväntade målsättningarna inom åtgärderna 313, 321, 322, 323, 331 och 341 är definierade som ökat antal övernattningar, nya jobb, förbättrat lokalt serviceutbud, antal deltagare, utbildningsdagar etc. Eftersom endast ett tre-årigt projekt (se ovan) som beviljats finansiering inom åtgärden Förnyelse och utveckling av byarna (322) påbörjats under 2008 är det för tidigt att kunna redovisa för måluppfyllelse (tabell G3).

3.4 Axel 4

Landskapsregeringens målsättning med axel 4 är att öka entreprenörskap och skapa goda livsbetingelser på landsbygden i vilket innefattas bl.a. ett starkt engagemang bland befolkningen för sin boendeort. Målsättningen att uppnå god lokal förankring genom att implementera Leader med grund i lokalt styrande, lokalt påverkande och ett aktivt samarbete för att utnyttja de mänskliga och naturliga resurser som finns på landsbygden är väsentlig för genomförandet av åtgärder inom denna axel.

Leader-metoden har hittills inte använts på Åland och under året har de förberedande åtgärder som påbörjades under 2007 fortsatt med aktiva informations- och rådgivningsinsatser för att trygga och bygga upp ett underifrånperspektiv på genomförandet genom aktiva informationsinsatser innan landskapsregeringen godkänner en lokal utvecklingsstrategi och genomförandeorganisation (lokal aktionsgrupp LAG).

3.4.1 Ansökningsförfarandet.

Under året har landskapsregeringen anlitat en Leader-samordnare som marknadsfört Leader genom aktiva informationsinsatser vilka noggrant redogjorts vid övervakningskommitténs möten.

Landskapsregeringen utannonserade under våren möjligheten att ansöka om stöd för förberedande insatser samt medel för framtagande av en utvecklingsstrategi inom åtgärd Kompetensutveckling och information för förberedelse och genomförande av lokala utvecklingsstrategier (341). En ansökan inkom. Landskapsregeringen beslöt i juni 2008 godkänna LEADER Åland r.f. finansiering för kapacitetsuppbyggnad samt framtagande av en utvecklingsstrategi för genomförandet av Leader-dimensionen på hela Åland. Stödmottagaren anmodades att senast den 30 september lämna dokumentation som påvisat att det utarbetats en lokal utvecklingsstrategi och att det etablerats en lokal aktionsgrupp (LAG). Eftersom föreningen efter den 30 september ansökt om förlängd tid för inlämnande av en Leader strategi har landskapsregeringen ännu under 2008 inte kunnat godkänna en lokal utvecklingsstrategi och genomförandeorganisation (lokal aktionsgrupp LAG). Föreningen har dock påbörjat bildandet av en LAG och skrivandet av en utvecklingsstrategi utifrån de riktlinjer som följer av programmet och av EU:s regelverk. En ansökan från föreningen beräknas kunna godkännas av landskapsregeringen under våren 2009.

3.4.2 Måluppfyllelse.

De förväntade målsättningarna inom åtgärderna Genomförande av lokala utvecklingsstrategier; Konkurrenskraft (411) och Genomförande av lokala utvecklingsstrategier; Livskvalitet (413) är definierade som antal projekt som finansierats av LAG (140) och antal stödmottagare (140). För bägge åtgärderna sammantaget är den förväntade sysselsättningsökningen (+15).

Inom åtgärden Interregionalt och transnationellt samarbete (421) är målsättningen definierade som antal samarbetsprojekt (5) som fått stöd (interregionalt, transnationellt) och antal samarbetande LAG-grupper (12).

Inom åtgärden Drivande av den lokala aktionsgruppen (431) är målsättningarna definierade som antal projekt (20) och antal deltagare (100).

De förväntade målsättningarna och måluppfyllelse framgår ur tabell G3. I dagsläget är måluppfyllelsen ringa då endast ett projekt inom åtgärden Förnyelse och utveckling av byarna (322) erhållit finansiering. Projektet är inte avslutat.

4. DET FINANSIELLA GENOMFÖRANDET AV PROGRAMMET

Under år 2008 utbetalades totalt 8,167 MEURO för genomförande av åtgärderna Startstöd för unga jordbrukare (112) , Modernisering av jordbruksföretag (121), Kompensationsbidrag (212) och Miljöstöd (214), Etablering och utveckling av mikroföretag (312) inklusive tekniskt stöd (Tabell 1 sid. 12). Utbetalningarna 2008 utgör 14,3 % av total budgetram för åren 2007-2013.

De ackumulerade utbetalningarna (2007-2008) om totalt 14,545 MEURO utgör 25,5 % av totala budgetram för åren 2007-2013.

2,363 MEURO eller 29 % finansierades av jordbruksfonden (EJFLU) medan den nationella offentliga andelen uppgick till 71 % eller 5,804 MEURO.

Under året har startstöd som tillhör den nya programperioden utbetalats till ett sammanlagt belopp om 0,039 MEURO (tabell G4), varav 0,015 MEURO utgör jordbruksfondens andel och 0,024 MEURO landskapsregeringens nationella andel. Startstöd som beviljats under programperioden 2000-2006 utbetalades till ett belopp om 0,073 MEURO varav 0,029 MEURO utgör jordbruksfondens andel och 0,044 MEURO landskapsregeringens nationella andel. EU:s finansieringsandel uppgick till 40 %.

Investeringsstöd för modernisering av jordbruksföretag beviljades till ett belopp om 1,793 MEURO. Utbetalningar om sammanlagt 0,702 MEURO har belastat jordbruksfonden med 0,351 MEURO och 0,526 MEURO landskapsregeringens nationella andel. EU:s finansieringsandel uppgick till 40 %.

I LFA-kompensationsbidrag utbetalades totalt 2,925 MEURO varav 0,782 MEURO finansierades av jordbruksfonden och 2,144 MEURO av landskapsregeringen. EU:s finansieringsandel uppgick till 26,73 %.

I miljöstöd utbetalades totalt 4,119 MEURO varav 1,101 MEURO finansierades av jordbruksfonden och 3,018 MEURO av landskapsregeringen. EU:s finansieringsandel uppgick till 26,73 %.

Stöd för etablering och utveckling av mikroföretag har beviljats till ett sammanlagt belopp om 0,793 MEURO. Utbetalningar om sammanlagt 0,094 MEURO har belastat jordbruksfonden med 0,047 MEURO och 0,047 MEURO landskapsregeringens nationella andel. EU:s finansieringsandel uppgick till 50 %.

Utgifterna för tekniskt stöd uppgick år 2008 till totalt 0,213 MEURO varav 0,106 MEURO finansierades av jordbruksfonden och 0,106 MEURO av landskapsregeringen. EU:s finansieringsandel uppgick till 50 %.

Tabell 1. Verkställda betalningar år 2008 (verkställda återkrav inte inräknade)

Axel/Åtgärd	Årliga betalningar- År 2008	Akkumulerade betalningar 2007-2013	Vägledande finansierings- ram 2007-2013
Åtgärd 111 Yrkesutbildning och information	0	0	125 000
Åtgärd 112 Startstöd för unga jordbrukare	113 331	205 002	2 800 000
<i>varav utgifter under övergångsperiod*</i>	73 332	165 003	
Åtgärd 121 Modernisering av jordbruksföretag	702 290,02	877 290,02	3 750 000
Åtgärd 123 Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter	0	0	1 296 305
Åtgärd 124 Samarbete om utveckling av nya produkter	0	0	419 890
Axel 1 Totalt	815 621,02	1 082 292,02	8 391 195
Åtgärd 212 Stöd för jordbrukare (kompensationsbidrag)	2 925 956,86	5 812 794,48	15 900 000
<i>varav utgifter under övergångsperiod*</i>	1 470 125,48	3 305 681,48	
Åtgärd 214 Stöd för miljövänligt jordbruk (miljöstöd)	4 118 876,30	7 229 606,26	27 645 857
<i>varav utgifter under övergångsperiod*</i>	2 090 423,25	4 362 471,25	
Åtgärd 216 Icke produktiva investeringar	0	0	420 000
Axel 2 Totalt	7 044 833,16	13 042 400,74	43 965 857
Åtgärd 311 Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk	0	0	370 000
Åtgärd 312 Etablering och utveckling av företag	93 689,39	93 689,39	1 258 238
Åtgärd 341 Kompetens- och informationsinsatser för förberedelse och genomförande	0	0	60 000
Axel 3 Totalt	93 689,39	93 689,39	1 688 238
Åtgärd 413 Genomförande lokala utvecklingsstrategier. Livskvalitet	0	0	1 224 627
Åtgärd 421 Genomföra samarbetsprojekt	0	0	50 000
Åtgärd 431 Driva den lokala auktionsgruppen	0	0	369 225
Axel 4 Totalt	0	0	1 643 853
Tekniskt stöd	212 975,96	306 881,45	1 254 366
Slutsumma	8 167 119,53	14 525 263,60	56 943 509

* Utgifter i enlighet med övergångsbestämmelser i förordning (EG) nr 1320/2006.

Under 2008 har landskapsregeringen krävt tillbaka medel från jordbruksfonden (EJFLU) och förbindelser som ingåtts för programperioden 2007-2013 om totalt 27.154,41 € (inkl. ränta om 23,66 €). Av den totala summan utgör 26.279,63 € miljöstöd varav 7.021,81 € tillhör EU och 19.257,82 € landskapsregeringen. Kompensationsbidrag har krävts tillbaka om 874,78 € varav 233,74 € tillhör EU och 641,04 € landskapsregeringen.

Landskapsregeringen har krävt tillbaka medel från EUGFJ:s garantisektion och förbindelser som ingåtts före programperioden 2007-2013 om totalt 3.121,10 € (inkl. ränta om 13,53 €).

Av den totala summan utgör 1.918,43 € miljöstödet varav 959,22 € tillhör EU och 959,21 € landskapsregeringen. Kompensationsbidrag har krävts tillbaka om 1.202,67 € varav 535,91 € tillhör EU och 666,76 € landskapsregeringen.

Landskapsregeringen har under programmets implementeringstid redovisat återkrävda medel inklusive räntor i samband med de utgiftsdeklarationer som lämnats till kommissionen. Återkraven inklusive räntor har dragits av från kommissionens utbetalningar. Landskapsregeringen har för avsikt att återanvända de återkrävda medlen inklusive räntor från jordbruksfonden inom samma axel i programmet från vilket återkravet härrör men inte på nytt till en verksamhet som har varit föremål för finansiell justering (artikel 33.3.c 1290/2005)

Vid utgången av år 2008 hade landskapsregeringen öppna återkrav om totalt 6.184,55 € inklusive ränta om 846,31 € på stöd som betalats från EUGFJ:s garantisektion. Av den totala summan utgör 2.797,06 € kompensationsbidrag varav 1.081,38 € tillhör EU och 1.715,68 € landskapsregeringen. 3.387,49 € utgör miljöstödet varav 1.693,74 € tillhör EU och 1.693,75 € landskapsregeringen.

Vid samma tid hade landskapsregeringen 10 511,60 € i öppet återkrav på ett utbetalat miljöstödet som betalats från jordbruksfonden (EJFLU). EU:s andel uppgick till 2. 808,70 € och landskapsregeringens andel till 7.702,90 €

5. FÖRVALTNING OCH ÖVERVAKNING

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten beträffande åtgärderna i programmet för landsbygds utveckling ankommer enligt självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/91; ändr. 1556/94; ändr. 68/2004) på landskapet Åland.

Landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringar (FFS 63/07) utfärdad i september 2007 tillämpas på landskapets nationella och med EU-medel medfinansierade stödsystem inom ramarna för Europeiska gemenskapens gemensamma jordbrukspolitik. Vid förvaltningen av EU-medel iakttas vad som bestämts i Europeiska gemenskapens gällande bestämmelser om stöd för landsbygdsutveckling.

5.1 Förvaltning

Landskapets allmänna styrelse och förvaltning sköts av Ålands landskapsregering. Landskapsregeringen är förvaltande myndighet för landsbygdsutvecklingsprogrammet. Det övergripande ansvaret ligger hos näringsavdelningens jordbruksbyrå. Delar av programmet (axel 1 och 3) administreras av näringsavdelningens allmänna byrå. Därutöver sköter redovisningsbyrån vid finansavdelningen vissa uppgifter som hör till förvaltande myndighet såsom bokföring och betalningsförmedling.

5.1.1 Nationella bestämmelser

I genomförandet av programmet under delar av axel 1 (åtgärd 123 Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter) och axel 3 (åtgärd 312 Etablering och utveckling av företag) beviljas stöd till näringslivet utgående från EU:s regler om statligt stöd och Landskapslag om näringsstöd (1996/35) samt Landskapslag om lån, räntestöd och understöd ur landskapets medel samt om landskapgaranti (50/1988).

I beslut har landskapsregeringen ytterligare fastställt bestämmelser och kriterier i "Landskapsregeringens principer för handläggning och beviljande av stöd till näringslivet avseende näringsavdelningens allmänna byrås moment i landskapets budget" (senast reviderad 2.10.2008). I beslutet regleras närmare kriterier och villkor för företagsstöd och projektstöd inom de åtgärder som beskrivs ovan.

I beslut har landskapsregeringen den 28 mars 2008 fastställt nationella bestämmelser för finansieringsstöd enligt axel 1 för åtgärder riktade direkt till jordbrukare och livsmedelsförädling (åtgärd 111 Yrkesutbildning och information, 112 Startstöd för unga jordbrukare, 121 Modernisering av jordbruksföretag och 124 Samarbete om utveckling av nya produkter).

Landskapsregeringen beslöt även 24 april 2008 om närmare bestämmelser för vilka utgifter som berättigar till stöd från landsbygdsutvecklingsprogrammet utöver de bestämmelser som är reglerade i Kommissionens förordning (EG) nr 1974/2006.

Beslut om urvalskriterier för projektfinansiering inom axel 1 och axel 3 fattades av landskapsregeringen den 18 mars 2008. Urvalskriterierna för axel 2 är reglerade genom de villkor som är stipulerade i EU:s regelverk och i det godkända programdokumentet. Urvalskriterierna omfattar inte axel 4 eftersom dessa skall definieras av en lokal aktionsgrupp (LAG) som utses av landskapsregeringen. En sådan aktionsgrupp har inte utsetts under 2008 av orsaker vilka närmare beskrivs under kapitel 3.4.

För att år 2007 kunna genomföra åtgärderna inom axel två (miljöstöd och kompensationsbidrag) var landskapsregeringen tvungen att utfärda de erforderliga nationella rättsakterna innan programmet var godkänt. Bestämmelserna har reviderats under år 2008 efter att programmet godkändes. Ålands landskapsregerings beslut (2007:64) om stöd för att förbättra miljön och landsbygden reviderades 2 gånger. Den första revideringen gjordes den 7 februari genom beslut (2008:7) och den andra den 6 mars genom beslut (2008:60). Bestämmelser om administration fastställdes den 13 mars genom landskapsregerings beslut (2008:64). Beslutet omfattar detaljerade regler för ansökningsförfarandet och fastställandet av bas- och jordbruksskiftets yttre och inre gränser. För kontrollerna på plats har landskapsregeringen fastställt skriftliga anvisningar "*Övervakning av lantbrukets miljöstöd och LFA-kompensationsbidrag för programperioden 2000-2006 vid Ålands landskapsregering*" och "*Övervakning av miljöstödet och kompensationsbidraget inom landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland under perioden 2007-2013*". Anvisningarna uppdaterades den 11 februari inför övervakningen utanför växtperioden. Landskapsregeringen fastställde den 3 juni "*beslut (2008:83) om förfaranden vid kontroller av jordbrukets miljöstöd och kompensationsbidrag*". I beslutet som finns publicerad i Ålands författningssamling (ÅFS) fastställdes bestämmelserna om påföljderna som tidigare fanns i de ovannämnda anvisningarna. Samtidigt ombearbetades anvisningarna till ett dokument "*Ålands landskapsregeringens anvisningar för utförande av kontroller av jordbrukets miljöstöd och kompensationsbidrag*" som fastställdes den 1 juli 2008.

Landskapsregeringen har ett ansvar att se till att stödmottagarna och andra som är delaktiga i genomförande av åtgärder känner till de skyldigheter och förpliktelser som krävs för att få del av den finansiering som landsbygdsutvecklingsprogrammen erbjuder. Ansökningsblanketterna för projektstöd, anvisningar, redovisnings- och uppföljningsblanketter inom axel 1 och 3 utarbetades av landskapsregeringen under året och färdigställdes i början av år 2008.

5.1.2 Stödhanteringssystem

Ålands landskapsregering har ett *integrerat ekonomisystem* i AS400-miljö vars användare har tillgång till ekonomisystemet via ett gemensamt internt nätverk. Tillgång till ekonomisystemet ges via administration av systembehörigheter och rättigheter.

Det integrerade ekonomisystemet består av modulerna kundfakturerings-, leverantörsfakturerings-, bokförings-, lönehanterings-, lånereskontra-, elektronisk betalningsförmedling till banker och Cognos rapportverktyg.

Miljöstödet och kompensationsbidraget inom axel 2 administreras med hjälp av ett integrerat administrations- och kontrollsystem (IACS) som upprätthålls vid jord- och skogsbruksministeriets informationstjänstcentral (TIKE). IACS ägs av jord- och skogsbruksministeriet men enligt avtal som ingåtts mellan jord- och skogsbruksministeriet och Ålands landskapsregering har landskapsregeringen tillträde till de delar av IACS som behövs för administrationen av Ålands miljöstöd och LFA-kompensationsbidrag. I IACS har dessutom byggts en tilläggsdel (IACS) som används enbart för behandling av de åländska stöden. Funktionerna i IACS har definierats av landskapsregeringen och det tekniska arbetet har utförts av TIKE. Uppgifterna från ansökningsblanketterna bearbetas i IACS och därifrån produceras statistik som är nödvändig för uppföljningen av programmet, så som uppgifter om areal och antal lantbrukare under varje stödform. Genom ett särskilt gränssnitt importerar betalningsmaterialet från IACS till landskapsregeringens ekonomisystem för utbetalning.

Med undantag av miljöstödet och kompensationsbidraget använder Ålands landskapsregering en modifierad projektregistermodul för att hantera stöd och bidrag. Denna anpassas så att det motsvarar behovet av tillförlitliga och utförliga räkenskaper för varje insats inom det programmet samt för uppföljning av övervakning, kontroller och revision. Projektregistermodulen används för flera program för hantering av stöd med EU-finansiering. Inom landsbygdsutvecklingsprogrammet används projektregistret för axel 1, 3 och 4.

Projektregistret har integration till Ålands landskapsregerings ekonomisystem för överföring av utbetalningar till bankprogrammet, överföring av bokföringstransaktioner från projektregistret till bokföringsmodulen och returnering av referensnummer till projektregistret. All data angående stödhanteringen sparas i projektregistret.

Projektregistret användes även under programperioden år 2000-2006 men vidareutvecklas nu i syfte att minimera manuella arbetsrutiner och för att utveckla ny funktionalitet för att möta krav på uppföljning och rapportering. Projektregistret var delvis i drift under senare delen av det fjärde kvartalet 2008 avseende grundfunktioner för förvaltningsmyndighetens beviljanden och utbetalningar. Under 2009 fortgår arbetet med att bygga in funktionalitet för inregistrering av genomförda kontroller och återkrav samt uppföljning av i programmet fastställda indikatorer.

Rapporteringsbehovet för beviljanden och utbetalningar tillgodosågs under 2008 via ekonomisystemet och manuell uppföljning. Rapportering via det uppgraderade Cognos rapportverktyget var inte ännu vid årsskiftet i drift för förvaltningsmyndighetens behov. Arbetet med att nyutveckla rapporter med det uppgraderade rapportverktyget kommer att prioriteras under 2009. Arbetet innebär att all rapportering nyutvecklas.

Finansavdelningen innehar administratörsrättigheter till ekonomisystemet innefattande projektregister och Cognos. Till den del stödhanteringen handhas av olika förvaltningsmyndigheter har respektive förvaltningsmyndighet enbart behörighet till sitt eget operativprogramms stödhantering, medan de som verkställer utbetalningar och bokföring har behörighet till alla operativprogram eftersom Ålands landskapsregering har en centraliserad hantering av verkställandet av utbetalningar och bokföring. Förvaltande myndigheten som omfattar de som arbetar med stödhantering, de som verkställer utanordningar och bokförare har både läs- och skrivrättigheter i projektregistret. De som verkställer utanordningar och bokför stöden har läs- och skrivrättigheter i ekonomisystemet och den övriga delen av förvaltande myndigheten har enbart läsrättigheter i ekonomisystemet. Revisorn har läsrättigheter i projektregistret.

I all kommunikation med kommissionen inklusive finansiell rapportering använder sig landskapsregeringen av kommissionens gemensamma databas SFC¹ inom ramen för sina användarrättigheter.

5.2 Övervakning

5.2.1 Löpande övervakning

Den löpande övervakningen av programmet ankommer på förvaltande myndighet med hjälp av de stödsystem som beskrivits ovan. Uppföljningen av programmets måluppfyllelse sker med hjälp av de indikatortabeller som är bifogade rapporten (bilaga 2a-b).

5.2.2 Övervakningskommittén

För övervakningen av programmet tillsatte landskapsregeringen den 7 november 2007 medlemmar och ersättare i en övervakningskommitté bestående av representanter för;

- Pro Agria Ålands Hushållningssällskap
- Ålands Producentförbund r.f.
- Ålands handelskammare r.f.
- Ålands turistförbund r.f.
- Ålands Natur och Miljö r.f.
- Ålands jämställdhetsdelegation
- Ålands kommunförbund
- FFC:s lokalorganisation på Åland

Därtill utsågs representanter till kommittén från näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen, social- och miljöavdelningen, finansavdelningen samt från EU-enheten inom kansliavdelningen.

Europeiska kommissionens tjänstemän kan på eget initiativ delta i kommitténs arbete som rådgivare.

Övervakningskommitténs sammansättning uppfyller kraven på jämställdhet avseende

---

¹ SFC Structural Funds Common Database 2007-2013

medlemmarnas fördelning enligt kön.

Övervakningskommitténs ansvar enligt rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är att:

- försäkra sig om att landsbygdsutvecklingsprogrammet genomförs på ett effektivt sätt,
- inom fyra månader efter det att programmet godkänts, höras om urvalskriterierna för finansierade insatser; dessa kriterier skall ses över på grundval av programplaneringsbehoven,
- regelbundet kontrollera hur långt man har kommit i fråga om att uppnå de specifika målen i programmet, på grundval av material från förvaltningsmyndigheten,
- granska resultaten, särskilt i vilken utsträckning som målen för varje axel har uppnåtts, samt de löpande utvärderingarna,
- granska och godkänna årsrapporterna och den sista årsrapporten innan dessa skickas in till kommissionen,
- vid behov föreslå förvaltningsmyndigheten lämpliga justeringar eller revideringar i programmet i syfte att uppnå jordbruksfondens mål enligt artikel 4 i ovan nämnda förordning eller i syfte att förbättra programmets förvaltning, även den ekonomiska,
- granska och godkänna eventuella förslag till att ändra kommissionens beslut om stödet från jordbruksfonden.

Landskapsregeringen som förvaltningsmyndighet och övervakningskommittén skall övervaka kvaliteten i genomförandet av programmet på grundval av ekonomiska indikatorer samt produktions- och resultatindikatorer.

Övervakningskommittén skall i regel sammanträda två gånger per år samt utarbeta och i samförstånd med förvaltningsmyndigheten anta en arbetsordning i syfte att fullgöra sina åligganden.

Under 2008 har kommittén sammanträtt tre gånger.

På övervakningskommitténs första möte den 27 februari godkändes kommitténs arbetsordning och presenterades innehållet i det godkända programmet. På mötet togs beslut om att godkänna urvalskriterier för axel 1 och 3. Dessa bedöms i två steg, varav de projekt som uppfyller flest prioriterande kriterier prioriteras vid konkurrens om finansiering. De villkorade kriterierna måste alltid uppfyllas.

På mötet informerades ytterligare om informationsåtgärder som genomförts. Till mötet var en representant från landsbygdsnätverksenheten från Seinäjoki inbjuden som gav en presentation av landsbygdsnätverket, dess organisation, sammansättning och uppgifter.

Den 4 juni godkände kommittén den första årliga rapporten. Den fick ta del av en lägesanalys av programmet samt åtgärder för att ge programmet offentlighet och publicitet. Kommittén beslöt slutligen att dels separera axel 2 från övriga åtgärder i den löpande utredningen, dels utreda möjligheterna till ett samarbete om löpande utvärdering av axel 2 med riksstyrelserna under förutsättning att kraven i ett anbuds förfarande är specifika för det åländska programmet.

Under årets sista möte den 24 oktober fick kommittén ta del av kommissionens beslut om årliga rapporten 2007. Den konstaterades innehålla alla nödvändiga delar men att det slutliga

godkännandet av rapporten avhängiggjordes godkännandet av övervakningsindikatorerna, vars granskning fortfarande pågick. Ifall det skulle anses nödvändigt måste Åland inkomma med förbättrade tabeller. Kommittén beslöt att eventuella kompletteringar av övervakningsindikatorerna görs av landskapsregeringen.

Övervakningskommittén beslöt även föreslå en första programändring innebärande en ökning av programmets finansieringstabell med 29 250 euro (jordbruksfonden) under axel 1, åtgärd Högre värde i lant- och skogsbruksprodukter (123). Det under förutsättning att kommissionen skulle fatta ett formellt beslut om extra pengar som en följd av modifiering i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1782/2003 där medel som skulle använts som direkt stöd överförs till att finansiering av åtgärder inom program för landsbygdsutveckling.

Eftersom ett samarbete om utvärdering inom axel 2 med riksmyndigheterna inte blev aktuellt beslöt övervakningskommittén godkänna en beskrivning av rutiner för löpande utvärdering av hela programmet, anbudsunderlag för upphandling samt förslag att tillsätta en styrgrupp för att följa utvärderingsarbetet.

Avslutningsvis presenterades aktuell lägesanalys av programmet samt åtgärder för att ge programmet offentlighet och publicitet.

5.3 Sammanfattning av större problem

Antalet startstöd till unga odlare (112) har varit litet och intresset för att bli lantbrukare har minskat. Trots detta är åldersfördelningen inom lantbruksföretagarna för närvarande inte oroande. För att på sikt ha en lantbrukarkår på ca. 200 lantbrukare borde antalet generationsväxlingar uppgå till minst 5 per år vilket bör vara en mer realistisk målsättning än den i programmet fastslagna målsättningen. Även den svaga eller obefintliga efterfrågan på projektfinansiering inom åtgärderna 124 Samarbete om utveckling av nya produkter, processer och tekniker inom jordbruks- och livsmedelssektorn samt inom skogsbrukssektorn och 311 Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk måste utvärderas och eventuella programändringar övervägas. Generellt kan sägas att det åländska lantbruket har en mycket traditionell karaktär där den lokala livsmedelsindustrin är stark och efterfrågan på traditionella lantbruksråvaror är stor. Detta är förmodligen en förklaring till det ringa intresset för diversifierande åtgärder inom programmet. Landskapsregeringen planerar emellertid för insatser för att höja intresset, främst för åtgärd 311. Bl.a. planeras insatser för att höja intresset bland landsbygdskvinnor för diversifierat företagande.

Genomförandet av Leader-dimensionen har kraftigt försenats av orsaker som närmare redogörs för under kapitel 3.4. Det kan i förlängningen innebära att de ekonomiska resurser som finns i programmet blir oförbrukade och att ett sent genomförande försvårar uppföljningen av mera långsiktiga resultat under pågående programperiod.

5.4 Användning av tekniskt stöd

Programmet innehåller vid sidan av axel 1-4 också en administrativ åtgärd; Tekniskt stöd, som är till för att delfinansiera programmets genomförande, uppföljning och information.

Tekniskt stöd kan lämnas för att finansiera utvärderingar, administration, datasystem, informationsinsatser och kontroller inom programmet. Tekniskt stöd kan också användas för att finansiera de insatser som bedrivs inom det nationella landsbygdsnätverket (se kap.9. Landsbygdsverket). Syftet med det tekniska stödet är att programmet skall implementeras på ett effektivt, säkert och ansvarsfullt sätt samt ge förutsättningar för utförande av löpande utvärderingar av programmet.

Tekniskt stöd kan finansiera kostnader:

- tillhörande programmets genomförandeorganisation,
- för specialkompetenser som kan behövas för att bedöma ansökningar gällande enskilda åtgärder,
- för uppförande och drift av tekniska system och dataprogram som behövs för genomförande, kontroll, uppföljning och utvärdering av programmet,
- för informationsinsatser som genomförs för att sprida information om programmet och om enskilda åtgärder inom programmet och
- finansiera kostnader för löpande utvärderingar av programmet.

I den kommunikationsplan som är bifogad programmet beräknas den totala budgeten för informationsinsatsernas förverkligande beräknas uppgå till 150 000 euro under perioden 2007-2013.

Den budgeterade kostnaderna för tekniskt stöd i Landskapet Ålands årliga budget uppgick år 2008 till 262.000 €.

Tabell 2. Redovisning av tekniskt stöd

Euro				
Tekniskt stöd	Kostnader 2008*	Ackumulerade kostnader 2007-2013	Ack. budget för landskapet Åland 2007-2008	Programmets finansieringsram 2007-2013
Information	7 134	9 279		
Utvärdering	2 786	2 786		
Administration	203 056	294 816		
Totalt	212 976	306 881	462 000	1 254 366

* Redovisade kostnader i bokslut 2008

Under 2008 uppgick kostnader för tekniskt stöd till inalles 212.976 € innefattande utgifter för administrationskostnader i form av deltidsanställd koordinator, arvoderad Leader-samordnare, resekostnader, kostnader för informationsåtgärder, kostnader för IACS, förberedelser för utvärderingsarbetet samt kostnader i samband med övervakningskommitténs möten.

Under 2008 arvoderades en konsult för planering av och information om införandet av Leader metoden på Åland (kostnaderna påförda administration, se tabell 2.)

Av tabell 3 framgår av Ålands lagting godkänd budget för åren 2007-2008. Anslagen under åren 2010-2015 utgör en preliminär budget.

Tabell 3. Budget tekniskt stöd

År	Budget	Ackumulerad budget
2007*	200 000	200 000
2008*	262 000	462 000
2009*	262 000	724 000
2010**	262 000	986 000
2011**	52 000	1038 000

2012**	52 000	1 090 000
2013**	54 000	1 144 000
2014**	54 000	1 198 000
2015**	56 000	1 254 000

* Av Ålands lagting godkänd budget

** Preliminär ej fastställd budget

Det tekniska stödet finansieras till 50 % med medel från jordbruksfonden och till 50 % med nationella offentliga medel (landskapsregeringen).

5.5 Åtgärder vidtagna för att se till att programmet ges offentlighet

Landskapsregeringen i egenskap av förvaltande myndighet har ett ansvar för att ge programmet offentlighet. Målgruppen är bl.a. potentiella slutliga stödmottagare, allmänhet och partnerskapets organisationer. Information om de möjligheter som stöden erbjuder inklusive betydelsen av den roll gemenskapen spelar för de berörda stöden och resultaten av dem är viktiga delar i den kommunikationsplan som utarbetades under året och bifogades landsbygdsutvecklingsprogrammet.

Landskapsregeringen har under 2008 fortsatt sina informationsinsatser. I jordbruksbyråns informationsblad "Jordbruksbyrån informerar" har det kontinuerligt informerats om landsbygdsutvecklingsprogrammet.

Genom kungörelse i de båda lokaltidningarna utlyste landskapsregeringen 19 mars stödet för miljövänligt jordbruk (miljöstöd) och LFA-kompensationsbidraget att sökas för år 2008. I kungörelsen informerades om stöd som kan sökas, blanketter som skall användas och om sista ansökningsdagen. Samma information publicerades även i jordbruksbyråns informationsblad "Jordbruksbyrån informerar" nr 1/07 som skickas ut till samtliga jordbruksföretag på Åland.

Landskapsregeringen ordnade tillsammans med Pro Agria Ålands Hushållningssällskap tre informationstillfällen om årets stödansökningar (8.4., 9.4. och 16.4). Landskapsregeringen informerade om stödvillkoren och ansökningsförfarande för miljöstödet och LFA-kompensationsbidraget medan Ålands Hushållningssällskap informerade om de övriga stöden. Totalt deltog c. 80 personer.

Under våren ordnades också möten mellan representanter från länsstyrelsens administrativa avdelning, Ålands Hushållningssällskap, kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter, Ålands producentförbund och landskapsregeringen. Vid mötet informerade landskapsregeringen om landsbygdsutvecklingsprogrammet och om ansökningsförfarandet. Även om kommunens landsbygdsnäringsmyndigheter inte på något sätt deltar i administrationen av stöden har de som jordbrukarnas närmaste myndighetskontakt en central roll vid spridning av information. Även Ålands Hushållningssällskap marknadsför stöden vid sina rådgivningstillfällen.

Information om generationsväxlingar och startstöd har ordnats av Ålands Hushållningssällskap. Kontinuerlig information lämnas om regelverk och ansökningsförfarande av såväl Ålands Hushållningssällskap som tjänstemän vid landskapsregeringen.

Under en Starta Eget mässa i september 2008 informerade landskapsregeringen om de stödmöjligheter som finns för företagare inom axel 1 och 3.

Finansieringsinformation finns även på en starta eget portal <http://www.startaeget.ax/> som näringsavdelningen byggt upp med Ålands handelskammare och Ålands Företagareförening.

Upplysningstavlor med information om jordbruksfondens delfinansiering av projekt har levererats i slutet av år 2008 i enlighet med förordningens (1974/2006) bilaga VI. Dessa distribueras till stödmottagare vilka erhåller investeringsstöd. Även övriga aktörer som driver landsbygdsutvecklingsprojekt erhåller i samband med beslutet en liten informationsdekal.

Artiklar om programmet och finansieringsstöd som beviljats med medel från jordbruksfonden har bevakats inom media. Ålands handelskammares medlemstidning har presenterat utvecklingsprojektet Landsbygd 2010 och arbetet med Leadermetoden. Information om Leader har givits på träffar som anordnats av en av landskapsregeringen anställd Leadersamordnare för alla åländska kommuner. Träffarna har varit öppna för allmänheten. Därutöver lämnas kontinuerlig information av förvaltningens tjänstemän.

Den 29 oktober tillsatte landskapsregeringen en arbetsgrupp med deltagare från ett flertal branschorganisationer för att planera och genomföra ett seminarium i syfte att inspirera och utveckla befintliga småföretag på landsbygden och i skärgården med hjälp av landsbygdsutvecklingsprogrammet. Det planerade seminariet genomförs tillsammans med landsbygdsnätverket som medfinansierar. Arbetsgruppen beslöt att seminariet genomförs under första kvartalet 2009.

Information om programmet och stöden finns att hämta även på landskapsregeringen hemsida <http://www.regeringen.ax/>. Via hemsidan kan man ta del av hela programmet både på svenska och engelska, samtliga ansökningsblanketter, stöd villkor, ifyllnadsanvisningar och informationsmaterial. Landskapsregeringen har marknadsfört hemsidan bl.a. i ”Jordbruksbyrån informerar”.

För offentliggörandet av uppgifter om de mottagare som får stöd på en webb-plats i enlighet med förordning (EG) 259/2008 har landskapsregeringen under året inbegärt kostnadsberäkning för en egen modul under www.regeringen.ax En sådan modul skall möjliggöra att söka uppgifter om utbetalda stöd. Under 2008 har dessa uppgifter inte ännu offentliggjorts. Deadline för offentliggörandet av verkställda betalningar (förutsätter att jordbruksfonden betalat ut medlen till berörd medlemsstat) inom det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet under perioden 16.10.2007-15.10 2008 infaller 30.4.2009

6. SAMMANFATTNING AV PÅGÅENDE UTVÄRDERING

Enligt artikel 84 i Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 skall landsbygdsutvecklingsprogrammen bedömas på förhand, efter halva tiden och i efterhand.

Förhandsbedömningen av programmet gjordes av oberoende utvärderare som en process jämsides med programarbetet. Ansvar för förhandsutvärderingen låg på Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) i samarbete med konsultfirman EuroFutures i Stockholm. Syftet med utvärderingen var att förbättra kvalitet, effektivitet och måluppfyllelse i

landsbygdsprogrammets genomförande. Förhandsutvärderarens rapport är bilagd det godkända programmet.

Förvaltningsmyndigheten har under året planerat och fastställt process och rutiner för den löpande utvärdering av landsbygdsutvecklingsprogrammet som Rådets förordning (EG) nr 1698/2005, artikel 86 förutsätter. De löpande utvärderingarna skall göras på förvaltningsmyndighetens initiativ och i samarbete med kommissionen. De skall organiseras på flerårsbasis och omfatta perioden 2007—2015. År 2010 skall den löpande utvärderingen göras i form av en separat utvärderingsrapport efter halva tiden och år 2015 skall den göras i form av en separat utvärderingsrapport i efterhand.

Övervakningskommittén godkände processen och rutinerna för programmets löpande utvärdering den 24 oktober. Samtidigt godkändes förvaltningsmyndighetens förslag till anbudsunderlag för upphandling av extern utvärdering innehållande anbudsförfrågan, uppgiftsbestämning, kommissionens utvärderingsfrågor samt beskrivning av rutinerna för löpande utvärdering.

Landskapsregeringen kungjorde anbudsförfrågan gällande hela utvärderingsprocessen av landsbygdsutvecklingsprogrammet den 17 december på landskapsregeringens hemsida, i två lokala dagstidningar, en dagstidning på fastlandet samt i Europeiska unionens officiella tidning. Sista datum för mottagande av anbud utsattes till 5 februari 2009.

Landskapsregeringen tillsatte på övervakningskommitténs förslag den 11 december en styrgrupp med uppdrag att utarbeta och följa att uppgjord arbetsplan för utvärderingarna följs samt att ge utlåtanden och riktlinjer till utvärderarna under arbetets gång. Styrgruppen skall även ge utlåtande till övervakningskommittén och landskapsregeringen om utvärderarnas halvtids- och efterhandsrapport kan godkännas i enlighet med uppgjord arbetsplan och kommissionens riktlinjer och vägledning. Styrgruppen kan kalla in sakkunniga och föreslå inköp av mindre specialutredningar. Styrgruppens sammansättning består av expert inom området vattenvård respektive naturvård, medlemmar från övervakningskommittén (branschorganisationer inom lantbruk) samt programansvarig, axelansvariga och koordinator inom landskapsregeringen.

I övervakningssystemet ingår också de databaserade administrationssystemen som förvaltande myndigheten använder sig av vid administrerande av programmet. De databaserade administrationssystemet består av det integrerade systemet för administration och kontroll (IACS) och landskapsregeringens projektregister. Med hjälp av IACS-informationssystemet, handläggs åtgärderna 212 och 214 inom axel 2 i programmet. Via detta system insamlas också största delen av den grundläggande jordbruksstatistiken för Finland.

Utöver IACS-informationssystemet kommer i första hand finansiell statistik att bli tillgänglig för övervakningssystemet inom axel 1, 3 och 4 samt åtgärd 216 inom axel 2.

Det övervakningssystem som tillämpas för programmets del ger allsidig information om programaxlarna och åtgärderna under dem. Övervakningssystemet innehåller förutom insatsindikatorer som beskriver finansieringen fem olika slag av indikatorer:

- Utgångsindikatorer relaterade till mål
- Utgångsindikatorer relaterade till sammanhang
- Utfallsindikatorer
- Resultatindikatorer

- Indikatorer för måluppfyllelse

I samband med årsrapporten 2007 har förvaltande myndigheten lämnat uppgifter på gemensamma indikatorer för övervakning och utvärdering av program för landsbygdsutveckling 2007-2013 (se ovan). Kommissionen har efter granskning meddelat (brev skickat via SFC 22.12.2008) sina observationer och ber landskapsregeringen uppdatera/korrigera/kvantifiera vissa utgångs- och resultatindikatorer. Eventuella justeringar av indikatorerna i programdokumentet kan göras i samband med nästa programändring. De nödvändiga justeringarna/ändringarna görs under 2009.

För år 2008 är programmets löpande utvärdering sammanställd i bilaga till föreliggande årsrapport där indikator- och finansieringsuppgifter sammanställts.

Inom övervakningssystemet utnyttjas även myndighetsinformation och annan uppföljningsinformation samt allmän statistik för att erhålla grundläggande information om programmets genomförande.

7. ÖVERENSSTÄMMELSE MED GEMENSKAPSPOLITIK

Genomförandet av landsbygdsprogrammet skall vara förenligt med genomförandet av den övriga gemenskapspolitiken. Hit hör iakttagandet av gemenskapens konkurrensregler, beaktandet av hållbar utveckling och efterföljandet av gemenskapens miljölagstiftning.

Det innebär bland annat att åtgärderna och genomförande av åtgärderna skall vara förenliga med statsstödsreglerna i artiklarna 87, 88 och 89 i EG-fördraget. Det innebär att stöd inte för ges av en medlemsstat med statliga medel som kan snedvrída konkurrensen inom den gemensamma marknaden genom att vissa företag eller viss produktion gynnas.

I det godkända programmet finns överensstämmelsen med gemenskapens politik dokumenterad, vilken skall försäkras genom hela programgenomförandet och anpassas om förändringar sker. På områden som faller under landskapsregeringens behörighet följer landskapsregeringen kontinuerligt med gemenskapens politik och vidtar åtgärder vid behov. All offentlig stödfinansiering under programperioden måste vara förenlig med gemenskapens statsstödsregler som gäller vid tidpunkten för det aktuella finansieringsbeslutet.

Kommissionens riktlinjer för regionalstöd (2007-2013) och den regionala statsstödskartan för Åland godkänd den 20 december 2006 reglerar möjligheten att bevilja investeringsbidrag till åländska företag.

Kommissionens förordningar om statligt regionalt investeringsbidrag (EG 1628/2006) upphörde under 2008 och ersattes med en allmän gruppundantagsförordning (EG) nr 800/2008. Den tillsammans med förordningen om stöd av mindre betydelse (EG 1998/2006) utgör rättsgrund för landskapsregeringens stödordningar till näringsverksamhet.

Beslutad projektfinansiering under 2008 inom ramen för programmets axel 1 och åtgärd 123 Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter har skett med riktlinjerna och kommissionens gruppundantagsförordning som grund.

I genomförandet av programmet iakttas kontinuerligt konkurrensutsättning och vid anskaffningar skall relevanta upphandlingsregler iakttas².

Gemenskapens horisontella prioriteringar om hållbar utveckling och jämlikhet skall genomsyra alla delar av programmets genomförande. Sammansättningen av den gemensamma övervakningskommittén för de operativa programmen med finansiering från regionalfonden och socialfonden följer prioriteringen för jämlikhet och jämställdhet.

Kommissionens definition på hållbar utveckling "En utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov" innehåller en social dimension, en ekologisk dimension och en ekonomisk dimension vilka alla är integrerade. I programgenomförandet skall hänsyn tas till såväl hållbar utveckling med betoning på miljö och jämlikhet.

För år 2008 har landskapsregeringen tagit fram en hållbarhetsredovisning. Hållbarhetsredovisningen ska ge läsaren inblick i hur hållbart Åland är. Redovisningen kan ses som en fortsättning på de miljöredovisningar som tagits fram inom ramen för miljöledningsarbetet sedan 2003. Tanken med hållbarhetsredovisningen är att ytterligare betona de indirekta miljö- och hållbarhetsaspekterna. För att nå en hållbar utveckling måste miljömässiga, ekonomiska och sociala hänsynstaganden ges lika stort utrymme vid allt beslutsfattande. Som hjälp vid beslutsfattandet är det därför viktigt att veta utgångsläge för att arbeta mot ökad hållbarhet. Hållbarhetsredovisningen som tagits fram parallellt med visionen för hållbar utveckling på Åland är en nulägesbeskrivning med syfte att redovisa hur hållbart Åland är och kan ses som fortsättning på de miljöredovisningar som tagits fram inom ramen för miljöledningsarbetet sedan 2003. Tanken är att ytterligare betona indirekta miljö- och hållbarhetsaspekter. Det är viktigt att allt hållbarhetsarbete integreras i befintliga strukturer. Inom landskapsregeringen görs arbete på olika nivåer som bidrar till en hållbar utveckling. Det framgår av innehållet i planer och program som finns inom landskapsregeringen. Hit hör alla EU-delfinansierade program inklusive ERUF-programmet. Inom landsbygdsutvecklingsprogrammet finns det bl.a möjlighet att stöda främjande av förnyelsebar energi vilket stöder en hållbar utveckling ur en ekologisk dimension och ökat entreprenörskap ur en ekonomisk dimension.

Programmets hänsyn till hållbar utveckling (miljö) och jämlikhet har förvaltande myndighet under året beaktat i beredningen av projektansökningar under axel 1 och 3. Ett villkorat urvalskriterium är att ett projekt inte får påverka en hållbar utveckling negativt utan skall förbättra möjligheterna för en miljömässigt hållbar utveckling. I ansökningshandlingarna måste sökanden motivera sitt svar huruvida projektet inverkar på hållbar utveckling och jämlikhet/jämställdhet. Hållbarhetsaspekten har synliggjorts i samband med investeringar genom främst minskad energianvändning vid produktion och transport. En ökad användning av förnyelsebar energi är ett annat exempel. Ett ytterligare villkorat urvalskriterium är att ett projekt inte får motverka allas lika rättigheter i samhället oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Tillsvidare har det inte förekommit ansökningar som avslagits på den grund att detta urvalskriterium inte uppfyllts.

På Åland arbetar med stöd av lag en jämställdhetsdelegation med uppdraget att fördjupa och utveckla de vägledande principerna för jämställdhetspolitiken i landskapet. År 2008 antog

---

² Lagen om offentlig upphandling (ÅFS 43/1994), landskapsförordning om offentlig upphandling (ÅFS 101/1998) och Ålands landskapsregerings beslut gällande vissa upphandlingar (ÅFS 41/2006).

Ålands landskapsregering ett nytt ramprogram för det åländska jämställdhetsarbetet (2008-2011) vilket förelades Ålands lagting i form av ett meddelande.

Ramprogrammet baserar sig på internationella överenskommelser, bestämmelser och policydokument, ramprogrammet för det europeiska samarbetet på jämställdhetsområdet och från jämställdhetsmålen i det nordiska samarbetet, situationen i landskapet samt är en uppföljning av det tidigare programmet för det åländska jämställdhetsarbetet. Ramprogrammet följs av årliga handlingsplaner med projekt och konkreta åtgärder för att förverkliga ramprogrammet. Handlingsplanerna följs upp och utvärderas årligen. Handlingsplanerna skall ses som ett levande dokument som kan utvecklas och kompletteras. Nya insikter under arbetets gång kan göra det nödvändigt att utveckla, ompröva eller precisera föreslagna åtgärder.

Under året har publikationen "Kvinnor och män på Åland 2008" givits ut av jämställdhetsdelegationen i samarbete med Ålands landskapsregering och Ålands statistik och utredningsbyrå (ÅSUB). Statistik är ett viktigt steg i utvecklingen för att nå jämställdhet. Siffrorna visar att det fortfarande råder ojämställdhet inom arbetsmarknaden avseende löner vilket ofta är relaterad till kvinnodominerade branscher. Löneskillnader finns fortfarande mellan män och kvinnor speciellt på mellanchefsnivå.

8. LANDSBYGDSNÄTVERK

I enlighet med Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling skall varje medlemsstat inrätta ett nationellt landsbygdsnätverk i vilket de organisationer och förvaltningar som är involverade i landsbygdsutvecklingen skall samlas.

Jord- och skogsbruksministeriet har det övergripande ansvaret för det nationella landsbygdsnätverket.

Landsbygdsnätverkets uppgifter är bl.a.:

- Informera om åtgärder inom landsbygdsutvecklingsprogrammet via olika informationskanaler som internet och publikationer.
- Organisera möten, seminarier och utbildningar rörande landsbygdsutvecklingsärenden.
- Sammanställa och sprida information om utbildningar och sammankomster rörande landsbygdsutveckling och implementeringen av landsbygdsutvecklingsprogrammen
- Sammanställa och sprida information om erfarenheter och framgångsrika metoder inom landsbygdsutvecklingsarbetet
- Främja nätverksarbete mellan aktörer på landsbygden och olika målgrupper för landsbygdsutvecklingsarbetet
- Främja internationellt utbyte och samarbete

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte i september 2007 en styrgrupp för landsbygdsnätverket i Finland. Åland är representerad i styrgruppen med en medlem och ersättare. Landskapsregeringen har beslutat ta del i samarbetet och utbytet inom nätverket i den mån det är möjligt av språkliga skäl. Åland har även en deltagande i den svenska arbetsgruppen.

Tillsvidare har utbytet med nätverksenheten varit rätt begränsat dels till följd av språkliga skäl men även till delar där behovet är stort dvs genomförandet av Leaderdimensionen på Åland. Det inplanerade utbildningstillfället för Leaderaktörer inom landsbygdsnätverkets regi har skjutits på framtiden tills dess att en lokal aktionsgrupp utsetts på Åland.

Samarbetet med Landsbygdsnätverket vari Åland deltar har inkluderat ett besök från styrgruppen i samband med ett möte på Åland och ett flertal projektbesök. Nätverksenheten har bevakat åländska projekt genom att publicera artiklar om EU-finansierade projekt i landsbygdsnätverkets tidningsbilaga.

Mer information finns att läsa på nätverksenhetens hemsida

<http://www.landsbygd.fi/sv/index/landsbygdsnatverk/verksamhetsform/deltagande.html>

På hemsidan finns även information om Ålands landsbygdsutvecklingsprogram.

Tabell 1. Den arealmässiga anslutning i förhållande till målsättningen, programperioden 2007-2013

Kompensationsbidrag, åkermark

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000
Anslutning, hektar, pb 2000-2006	9 186	7 348					
Anslutning, hektar, pb 2007-2013	4 419	6 275					
Anslutning, totalt	13 605	13 623					
Skillnad, hektar	605	623					
% av målsättningen uppfylld	105	105					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		18					

Kompensationsbidrag, naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Anslutning, hektar	1 837	2 081					
Skillnad, hektar	-3 163	-2 919					
% av målsättningen uppfylld	37	42					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		244					

Miljöstödets basstöd, obligatoriska åtgärder, nya programperiodens förbindelse

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	5 352	5 772	6 240	8 406	12 400	12 400	12 400
Anslutning, hektar	5 851	6 436					
Skillnad, hektar	499	664					
% av målsättningen uppfylld	109	112					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		585					

Reducerad höstbearbetning

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	1 500	1 600	1 700	1 800	1 900	2 000	2 100
Anslutning, hektar, pb 2000-2006	602	684					
Anslutning, hektar, pb 2007-2013	815	1 018					
Anslutning, totalt	1 417	1 702					
Skillnad, hektar	-83	102					
% av målsättningen uppfylld	94	106					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		285					

Fånggröda

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	50	80	100	120	150	170	200
Anslutning, hektar 2000-2006	33	44					
Anslutning, hektar 2006-2013	9	9					
Anslutning, totalt	42	53					
Skillnad, hektar	-8	-27					
% av målsättningen uppfylld	84	66					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		11					

Minskad gödsling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	1 000	1 200	1 500	1 800	2 000	2 200	2 500
Anslutning, hektar	338	354					
Skillnad, hektar	-662	-846					
% av målsättningen uppfylld	34	30					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		16					

Spridning av stallgödsel under växtperioden

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	1 500	1 800	2 100	2 500	2 800	3 000	3 200
Anslutning, hektar	397	428					
Skillnad, hektar	-1 103	-1 372					
% av målsättningen uppfylld	26	24					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		31					

Flerårig extensiv vallodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	1 500	1 700	1 900	2 400	2 300	2 500	2 500
Anslutning, hektar 2000-2006	863	923					
Anslutning, hektar 2007-2013	708	845					
Anslutning, totalt	1 571	1 768					
Skillnad, hektar	71	68					
% av målsättningen uppfylld	105	104					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		197					

Precisering av kvävegödsling i grönsaksodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	50	80	120	150	170	200	210
Anslutning, hektar	25	54					
Skillnad, hektar	-25	-26					
% av målsättningen uppfylld	50	67,5					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		29					

Mekanisk ogräsbekämpning i potatisodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	50	70	100	120	120	120	120
Anslutning, hektar	16	14					
Skillnad, hektar	-34	-56					
% av målsättningen uppfylld	32	20					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-2					

Användning av täckmaterial vid bekämpning av ogräs hos fleråriga trädgårdsväxter

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	100	100	100	100	100	100	100
Anslutning, hektar	164	168					
Skillnad, hektar	64	68					
% av målsättningen uppfylld	164	168					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		4					

Minskad användning av växtskyddsmedel mot skadeinsekter

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	150	200	300	300	300	300	300
Anslutning, hektar	80	159					
Skillnad, hektar	-70	-41					
% av målsättningen uppfylld	53	80					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		79					

Ekologisk produktion, åkermark

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	745	500	500	500	1700	1800	1900
Anslutning, hektar	555	762					
Skillnad, hektar	-190	262					
% av målsättningen uppfylld	74	152					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		207					

Prioriterade naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	1 500	1 700	1 900	2 100	2 100	2 100	2 100
Anslutning, hektar 2000-2006	1 013	945					
Anslutning, hektar 2007-2013	155	216					
Anslutning, totalt	1 168	1 161					
Skillnad, hektar	-332	-539					
% av målsättningen uppfylld	78	68					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-7					

Riktade insatser på naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	0	500	800	1000	1000	1000	1000
Anslutning, hektar	0	0					
Skillnad, hektar							
% av målsättningen uppfylld							
Förändring jämfört med föregående år, hektar							

Hävd av löväng

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	15	18	22	25	28	30	35
Anslutning, hektar 2000-2006	20	20					
Anslutning, hektar 2007-2013	5	5					
Anslutning, totalt	25	25					
Skillnad, hektar	10	7					
% av målsättningen uppfylld	167	139					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		0					

Skyddszoner

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, hektar	10	20	30	35	40	40	40
Anslutning, hektar	0	11					
Skillnad, hektar	-10	-9					
% av målsättningen uppfylld	0	55					
Förändring jämfört med föregående år, hektar		11					

Bevarande av ursprungsraser

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning, djurenheter	100	110	120	130	140	150	160
Anslutning, djurenheter 2000-2006	53	49					
Anslutning, djurenheter 2007-2013	66	71					
Anslutning, totalt	119	120					
Skillnad, djurenheter	19	10					
% av målsättningen uppfylld	119	109					
Förändring jämfört med föregående år, de		1					

Tabell 2. Antal lantbrukare i förhållande till målsättningen, programperioden 2007-2013

Kompensationsbidrag, åkermark och naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	580	580	580	580	580	580	580
Anslutning, 2000-2006	341	281					
Anslutning, 2007-2013	191	242					
Anslutning, totalt	532	523					
Skillnad	-48	-57					
% av målsättningen uppfylld	92	90					
Förändring jämfört med föregående år,		-9					

Miljöstödets basstöd, obligatoriska åtgärder, nya programperiodens avtal

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	329	351	372	436	570	570	570
Anslutning	271	309					
Skillnad	-58	-42					
% av målsättningen uppfylld	82	88					
Förändring jämfört med föregående år,		38					

Reducerad höstbearbetning

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning,	150	160	170	180	190	200	210
Anslutning, 2000-2006	64	88					
Anslutning, 2007-2013	78	56					
Anslutning, totalt	142	144					
Skillnad,	-8	-16					
% av målsättningen uppfylld	95	90					
Förändring jämfört med föregående år,		2					

Fånggröda

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning,	10	15	20	25	30	40	40
Anslutning, 2000-2006	7	5					
Anslutning, 2006-2013	4	6					
Anslutning, totalt	11	11					
Skillnad,	1	-4					
% av målsättningen uppfylld	110	73					
Förändring jämfört med föregående år		0					

Minskad gödsling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	40	45	50	55	60	60	60
Anslutning	23	25					
Skillnad	-17	-20					
% av målsättningen uppfylld	58	56					
Förändring jämfört med föregående år		2					

Spridning av stallgödsel under växtperioden

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	100	120	130	140	180	200	220
Anslutning	15	16					
Skillnad	-85	-104					
% av målsättningen uppfylld	15	13					
Förändring jämfört med föregående år		1					

Flerårig extensiv vallodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	200	210	220	230	240	250	250
Anslutning 2000-2006	78	77					
Anslutning 2007-2013	55	64					
Anslutning, totalt	133	141					
Skillnad	-67	-69					
% av målsättningen uppfylld	67	67					
Förändring jämfört med föregående år		9					

Precisering av kvävegödsling i grönsaksodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	80	90	100	110	120	120	120
Anslutning	11	14					
Skillnad	-69	-76					
% av målsättningen uppfylld	14	16					
Förändring jämfört med föregående år		3					

Mekanisk ogräsbekämpning i potatisodling

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	10	13	15	15	15	15	15
Anslutning	2	2					
Skillnad	-8	-11					
% av målsättningen uppfylld	20	15					
Förändring jämfört med föregående år		0					

Användning av täckmaterial vid bekämpning av ogräs hos fleråriga trädgårdsväxter

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	20	20	20	20	20	20	20
Anslutning	35	37					
Skillnad	15	17					
% av målsättningen uppfylld	175	185					
Förändring jämfört med föregående år		2					

Minskad användning av växtskyddsmedel mot skadeinsekter

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	ingen målsättning fastställd i programmet						
Anslutning							
Skillnad							
% av målsättningen uppfylld							
Förändring jämfört med föregående år							

Ekologisk produktion, nya programperiodens avtal

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	30	30	30	30	80	90	100
Anslutning	28	39					
Skillnad	-2	+9					
% av målsättningen uppfylld	93	130					
Förändring jämfört med föregående år		11					

Prioriterade naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	130	150	180	200	200	200	200
Anslutning, 2000-2006	104	98					
Anslutning, 2007-2013	21	25					
Anslutning, totalt	125	123					
Skillnad, hektar	-5	-27					
% av målsättningen uppfylld	96	82					
Förändring jämfört med föregående år		-2					

Riktade insatser på naturbeten

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	0	40	60	80	80	80	80
Anslutning	0	0					
Skillnad							
% av målsättningen uppfylld							
Förändring jämfört med föregående år							

Hävd av löväng

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	5	7	9	11	15	15	15
Anslutning 2000-2006	5	5					
Anslutning, 2007-2013	1	1					
Anslutning, totalt	6	6					
Skillnad,	1	-1					
% av målsättningen uppfylld	120	86					
Förändring jämfört med föregående år		0					

Skyddszoner

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	5	10	15	20	25	25	25
Anslutning	0	4					
Skillnad	-5	-6					
% av målsättningen uppfylld	0	40					
Förändring jämfört med föregående år		4					

Bevarande av ursprungsraser

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Målsättning	20	22	25	25	25	25	25
Anslutning 2000-2006	15	13					
Anslutning 2007-2013	7	10					
Anslutning, totalt	22	23					
Skillnad	2	1					
% av målsättningen uppfylld	110	105					
Förändring jämfört med föregående år		1					